

De sprake des Heeren

PREDIKATIE

gehouden naar aanleiding van
Jeremia 6 : 16 ged.

door

Ds. D. CH. OVERDUIN

Predikant van de
Gereformeerde Gemeente (H. V.)
te Sliedrecht.

Op Zondagmorgen, 15 februari 1959
ter gelegenheid van de bevestiging
van lidmaten en de bediening van
de Heilige Doop aan een volwassene.

VOTUM

Onze hulp en verwachting zij in de Naam des HEEREN, Die hemel en aarde gemaakt heeft door het Woord Zijner kracht; Die trouwe houdt tot in eeuwigheid en Die nooit laat varen enig werk Zijner heilige handen. Amen.

ZEGENGROET

Gemeente des Heeren !

Genade zij u en vrede van Hem die is, en die was en die komen zal; en van de zeven Geesten, die voor Zijn troon zijn; en van Jezus Christus, die de getrouwe Getuige is, de Eerstgeborene uit de doden, en de Overste van de koningen der aarde. Amen.

ZINGEN :

Gezang 8 : 5, 6 en 7 (Morgenzang).

Verlicht ons hart, dat duister is;	Schenk Uwen zegen bij Uw Woord;
Wil ons, naar Uw getuigenis,	Het rijk des satans word' verstoord;
Doen vlieden alle kwade pañ,	Sterk leraars, sterk onz' overheid,
En ijd'rig in uw wegen gaan.	In 't werk, door U hen opgeleid.

Troost allen, die, in nood en smart,
Tot U verheffen 't angstig hart;
Maak ons in tegenspoeden stil;
Hoor ons, o God, om Jezus' wil.

LEZING VAN DE WET DES HEEREN:

SCHRIFTLÉZING :

De Brief van de Apostel Paulus aan de Efeziërs, hoofdstuk 4.

ZINGEN :

Psalm 68 : 9

Gods wagens, boven 't luchtig zwerk,	Gij voert ten hemel op, vol eer;
Zijn tien- en tienmaal duizend sterk,	De kerker werd Uw buit, o HEER;
Verdubbeld in getalen.	Gij zaagt Uw strijd bekronen
Bij hen is Zijne majesteit,	Met gaven, tot der menschen troost,
Een Sinaï in heiligheid,	Opdat zelfs 't wederhoorig kroost
Omringd van bliksemstralen.	Altijd bij U zou wonen.

GEBED.

MEDEDELINGEN

DIENST DER OFFERANDE EN BARMHARTIGHEID.

ZINGEN : Psalm 119 : 30 en 32.

Ik heb bedoord mijn wegen nagegaan,
Mijn voet gekeerd tot Uw getuigenissen,
En mij gehaast die paden in te slaan,
Waar in mijn ziel zich nimmer kan vergissen;
'k Heb niet vertraagd, om op die effen baan
Het doel van uw geboden niet te missen.

Ik ben een vriend, ik ben een metgezel
Van allen, die uw naam ootmoedig vrezen
En leven naar uw goddelijk bevel.
O HEER, hoe wordt uw goedheid ooit volprezen !
Gij doet op aard' aan alle scheps'len wel,
Och, wierd ik in uw wetten onderwezen !

LEZEN

Formulier om de heilige Doop aan de volwassenen te bedienen. (tot en met het gebed).

Voordat wij tot de bediening van de Doop overgaan, verzoek ik, hen, die met u, hier verschenen zijn om voor God en Zijn heilige gemeente belijdenis des geloofs te doen, te willen opstaan en ongeveer te antwoorden op de navolgende drie vragen :

Ten eerste : Verklaart gij, dat gij de leer, die in het Oude en Nieuwe Testament en in de Artikelen des Christelijken geloofs begrepen is, en in de Christelijke Kerk alhier geleerd wordt, houdt voor de waarachtige en volkomen leer der zaligheid; en belooft gij, in de belijdenis daarvan, door Gods genade, standvastig te zullen blijven in leven en sterven ?

Ten tweede: Betuigt gij, dat het uw hartelijke begeerte is, God den Heere lief te hebben en te dienen naar Zijn Woord, de wereld te verzaken, uw oude natuur te doden en in een godzalig leven te wandelen ?

Ten derde : Belooft gij, u te zullen onderwerpen aan de kerkelijke vermaning en tucht, indien het mocht gebeuren (wat God genadig verhoede), dat gij in leer of leven u kwaamt te misgaan ?

Wat is daarop uw antwoord voor de Heere en Zijn gemeente ?

JOHANNES AALDIJK
HENDRIK JAN VAN BEEST
HERMANN VAN BEEST
MARIA LEEUWESTEIN
MARRIGJE JOHANNA DANE
TEUNIS DEN DIKKEN
LEENDERT KOPPELAAR

WILHELMINA ROMBOUT
MEES KROON
ADRIAAN MONSTER
CORNELIA BEENHAKKER
MARIA ZANDIJK
WILHELMINA HENDRINA STAM

(Antwoord : Ja)

Houdt dan in gedachtenis de woorden des Heeren, welke Hij spreekt bij monde van de Apostel Paulus in Filippenzen 4 : 6 en 7 :

"Weest in geen ding bezorgd, maar laat uw begeerten in alles door bidden en smeken, met dankzegging, bekend worden bij God. En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw zinnen bewaren in Christus Jezus".

De God nu aller genade, die ons geroepen heeft tot Zijn eeuwige heerlijkheid in Christus Jezus, nadat wij een weinig tijds zullen geleden hebben, die volmake, bevestigte, versterkte en funderen ulieden. Hem zij de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid. Amen.

AANSPRAAK :

(en vragen) tot de volwassene, HERMANN VAN BEEST, die gedoopt zal worden.

Zie formulier

(Antwoord : Ja)

TOESPRAAK :

Vanmorgen aan tafel las ik de 92ste Psalm. Die Psalm begint met deze woorden :

"Het is goed, dat men de HEERE love en Uw Naam psalmzinge, o Allerhoogste !"

Het is voorwaar een aangename zaak, wanneer we zo de rustdag mogen aanvangen nl. met het prijzen van Hem, die hemel en aarde gemaakt heeft,

Deze Psalm heeft ook een wonderlijk einde. Deze Psalm eindigt met deze woorden:

"Wie in het huis des HEEREN geplant zijn, dien zal gegeven worden te groeien in de voorhoven onzes Gods".

"In den grijzen ouderdom zullen zij nog vruchten dragen; zij zullen vet en groen zijn, om te verkondigen, dat de HEERE recht is; Hij is mijn rotssteen, en in Hem is geen onrecht".

In dit einde horen wij van verschillende zaken. Namelijk van de planting in het huis des Heeren. God is het, Die Zijn volk zelf onder de roede doet doorgaan en ze brengt onder de band des Verbonds. (1).

Welk een weldaad: geplant te wezen in het huis onzes Heeren. Want ten aanzien van deze planting, welke altoos een planting des Heeren genoemd kan worden, zien we hoe deze gaat wassen. Zij zullen geschonken worden te groeien in de voorhoven onzes Gods. Dan staat er: In de ouderdom. . . . Dan worden wij meestal in deze wereld niet meer geteld. Oude mensen: ach, wat presteren zij nog in deze wereld? En nu het wonder: nu zijn er ook onder degenen, die zoëven het ja-woord hebben uitgesproken, mensen, ik zou haast zeggen, wiens levenskaars langzamerhand wordt uitgeblust. Die staan, als het ware vóór het ogenblik, dat zij sterven gaan en dan zegt hier de Heere :

"In de grijze ouderdom zullen zij nog vruchten dragen".

Wat betekent dat? Wel, de Heere Jezus heeft niet gesproken, toen Hij sprak: Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijnt, (2) alleen maar toegang

voor mensen onder de dertig. Neen, neen ! Hij heeft allen, allen tot Zich getrokken, nl. degenen, die Hij van den beginnen heeft liefgehad. Jong en oud ! Dan dràgen zij vruchten ! In zichzelf ? Neen ! Door Wie ? Door Hèm, Die hen gekocht heeft met Zijn dierbaar bloed.

"Zij zullen vet en groen zijn".

Dat klopt. Omdat waar God Zijn voetstap zet, daar druipt het al van vet en daar moet het alles ten zegen dijen. (3).

En dan, dan gaan deze mensen verkondigen. Welk een genade, wanneer wij in ons leven, hetzij wij jong zijn of dat wij oud geworden zijn, gaan verkondigen.

Wat gaan we verkondigen ? U weet, de wereld heeft ook haar boodschap. De wereld heeft ook haar verkondigers. Zij heeft ook haar profeten. Maar degenen, die in het huis des Heeren geplant zijn, die gaan verkondigen "dat de HEERE recht is" Is de Heere dan recht ? Hij is in alles rechtvaardig !

U zult zeggen, wanneer de mens een indruk heeft ontvangen van de rechtvaardigheid en heiligheid Gods, wat is het dan toch een eeuwig wonder, dat wij nu hier mogen zitten. Dat God dus Zelf de opening geschonken heeft en de begeerte in uw

(1). Ezech. 20 : 37

(2). Matth. 11 : 28

(3). Naar Ps.65 : 8 (ber.

aller ziel gelegd heeft, om hier voor de gemeente en voor Zijn aangezicht het ja-woord te mogen uitspreken.

Het ja-woord. .... wanneer wij menen, dat wij dit zelf moeten nakomen, ach, dan zult u welras bemerken, dat zodra het "ja" over uw lippen is, er al weer duizend twijfelaars in uw ziel gereed staan, om het "neen" er tegen in te brullen. Het neen der twijfeling. Het neen van "als het maar echt is". Het neen van "zou het wel waar wezen?" Het neen van "ja, kijk eens, is dit nu, dat ik zo oud geworden ben en dat ik nu hier nog het ja-woord moest uitspreken, is dit alles geen onzin ? Is dit alles geen spel?" Neen. neen. het is hier waarlijk ernst ! Want welk een genade: dat de Heere ons bracht onder de bediening van Zijn Woord. Oud geworden zijnde, zullen zij van de weg des verstands niet afdwalen, daar God ons er op gebracht heeft. Wanneer Hij ons brengt in de voorhoven van Zijn huis, dan geschiedt dit om te verkondigen, dat Hij recht is, dat Hij onze rotssteen is en in Hem geen onrecht is.

En dit gun ik u allen, (zoals u hier zit. De jongeren en ook de ouderen. Van de oudste tot de jongste toe) dat u deze belijdenis met deze woorden mag uitspreken en de kracht daarvan zal verstaan, wat het zeggen wil: Hij is mijn rotssteen.

Het wil zeggen, dat wij door Hem beschermd worden.

Want, "wie in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen". (4)

En vandaar ook, dat de beleving uwer belijdenis plaats vindt door de toepassende en genadige werking van de Geest des Heeren. Die het neemt uit de volheid van Christus en u uit die volheid gaat bedienen.

En wanneer wij straks geschaard zullen zijn rondom hem, die straks "zal buigen op

Zijn eis", dan zal ons een ogenblik wederom getoond worden, wat het zeggen wil, om met Hem begraven te worden en met Hem, nl. Christus, op te staan. Wat het inhoudt om, zoals het in het dankgebed van het formulier zo treffend gezegd wordt, te gaan door de Rode Zee.

Maken wij dan de gang door de Rode Zee ? Jawel !

Vóór ons is die zee. En dan zegt God tot Mozes: "Zeg tot de kinderen Israëls, dat zij voorttrekken". (5). Dat kan niet.....! ? Achter hen de vijand: Farao en zijn leger. Vóór hen een water, waarin zij allen zouden verdrinken. Nochtans komt het Goddelijke woord: "Zeg, dat zij voorttrekken!" Dan gaan ze !

God baande door de woeste baren
En breede stroomen ons een pad.

Wat gebeurt er dan in de Doop ? Wel, nu blijven wij niet onder. God zelf heeft de weg gebaand door Christus. Die is de dood ingegaan, maar de dood heeft Hem niet gehouden. Hij is opgestaan !

(4). Psalm 91 : 1

(5). Exodus 14 : 15B.

Zo is de Doop zinnebeeld, van wat geschiedt in het leven van dat volk. Zij gaan onder. Onder met Hem en staan op met Hem in een nieuwe leven.

Ik hoop, Hermann, dat in die nare tijd, welke je achter de rug hebt, (je hebt me er iets van medegedeeld) in alle twijfeling, in alle zorg, dit onderpand en zegel der genade, je bij voortdurend zal troosten. Ondanks alle aanvallen en listen van de hel, je dat de Heere mag voorleggen: Het was toch Uw Woord.

Het is toch Uw getuigenis. Het is datgene wat U gedaan hebt. Drijf dan op Hem, Die trouwe houdt tot in eeuwigheid en Die niet laat varen het werk Zijner handen.

Het is een Verbond, dat uni-lateraal is, een Verbond dus dat eenzijdig is. Een Verbond waarin Gods liefde geschonken wordt aan dode zondaren om niet.

Het is een liefde, waardoor wij worden wedergeboren tot een levende hope. Dat je het éénmaal mag zeggen, zoals de dichter van de 92ste Psalm. In de grijze ouderdom, dat je het dan nog eens mag uitdrukken:

"De Heere is mij verschenen van verre tijden" (6) en :

"Hij heeft mij overreed en ik ben overreed geworden". (7).

Zo zij het.

ZINGEN : (staande)

Psalm 95 : 3 en 4

Zijn' is de zee; z' is door Zijn kracht	Want Hij is onze God, en wij
Met al het droge voortgebracht;	Zijn 't volk van Zijne heerschappij,
't Moet alles naar Zijn wetten hooren.	De schapen, die Zijn hand wil weiden;
Komt, buigen w'ons dan biddend neêr;	Zoo gij Zijn stem dan heden hoort,
Komt, laat ons knielen voor den HEER,	Geloofst Zijn heil- en troostrijk woord;
Die ons gemaakt heeft en verkoren.	Verhardt u niet, maar laat u leiden.

(Bij de vierde regel van vers 3 knielde de dopeling).

DOOPSBEDIENING

ZINGEN : (staande)

Psalm 146 : 3.

Zalig hij, die in dit leven,
Jakobs God ter hulpe heeft;
Hij, die, door den nood gedreven,
Zich tot Hem om troost begeeft;
Die zijn hoop, in 't hach'lijkst lot,
Vestigt op den HEER, zijn God.

DANKZEGGING :

zie formulier.

TEKSTLEZING :

JEREMIA 6 vers 16 ged.

"Zo zegt de HEERE: Staat op de wegen en ziet toe en vraag naar de oude paden, waar toch de goede weg is, en wandelt daarop; zo zult gij rust vinden voor uw ziel".

PREDIKATIE :

Naar aanleiding van deze tekstwoorden spreken wij met U over :

DE SPRAKE DES HEEREN.

met betrekking tot :

- 1e. De opening van onze ogen.
- 2e. De overlegging van ons verstand.
- 3e. De vernieuwing van onze wandel.
- 4e. De rust van onze ziel.

De Heere, de God van Israël heeft eertijds gesproken bij monde van Zijn profeten en nadat de Heere Christus is opgevaren in de hoogte, heeft Hij bij monde van de apostelen gesproken. Hij spreekt door alle eeuwen heen, ook heden spreekt Hij door Zijn Woord en door Zijn Sacramenten tot ons, opdat wij zouden verstaan hetgeen tot onze vrede is dienende.

De profeet Jeremia werd geroepen om de woorden des Heeren te verkondigen aan de twee stammen, die nog waren overgebleven. De stammen "naar Gods Naam genoemd", en die nochtans zover van de weg des Verbonds waren afgedwaald. Het was een wederspannig volk, want wij lezen in ons teksthoofdstuk, hoe de profeet het oordeel over Israël moet uitspreken. De Heere gaat strijden tegen Juda. Hij gaat strijden tegen Jeruzalem, vanwege haar goddeloze leven, gedachten, woorden en daden. Doch het volk luisterde niet. . . . De Heere heeft tot Zijn volk gesproken en het heeft Zijn woorden veracht. Wij lezen immers in het tiende vers: "Tot wien zal ik spreken en betuigen, dat zij het horen". Dit is een vraag van de

profeet. En hij voegt er aan toe "Ziet, hun oor is onbesneden, zodat zij niet kunnen luisteren; ziet, het woord des Heeren, is hun tot een smaad, zij hebben geen lust daarin".

Voorwaar een ernstig getuigenis. Een verschrikkelijk woord, hetwelk de profeet Jeremia tot de Heere spreekt. Tot wien zal ik nu gaan spreken..... Hij is aan het einde van zijn woorden. De profeet weet het niet meer, want het volk luistert niet. Het oor is onbesneden en het heeft het woord des Heeren versmaad. Dat is helaas te verstaan, daar het woord der Waarheid altoos versmaad wordt door hen, die in ongerechtigheid of eigengerechtigheid willen voortwandelen; m. a. w. die leven naar het goeddunken van hun goddeloze hart.

Wij zien hier het beeld van onszelf, wanneer wij als dode zondaren door dit leven gaan, versmadend het woord van onze God.

Er is een ongodsdienstige versmading en een godsdienstige versmading van de Waarheid des Heeren. Het volk van die dagen luistert niet en daarom zegt de profeet Jeremia in het elfde vers: "Daarom ben ik vol van des Heeren grimmigheid". Dat is een vreselijk woord, wanneer een dienstknecht des Heeren moet gaan spreken, dat hij vol is van de grimmigheid des Heeren. Dan volgt daaruit, dat wij niet anders zullen horen, dan de donder der wrekende gerechtigheid Gods over ons.

Voorts dat wij eenmaal van voor Zijn aangezicht zullen verdelgd worden. Dat God een afgesneden zaak op aarde maakt, en Zijn oren niet meer neigt tot het geroep des volks, maar dat alles ondergaat in de verschrikking van het niet-horen, van het niet-luisteren, en van het nochtans boeleren, wanneer wij horen dat de vijand komt. Dit alles speelt zich in die dagen af. De profeet Jeremia getuigt, dat de vijand uit het Noorden komt. Is er dan geen enkele boodschap meer voor dat volk? Is er geen woord meer voor hen, die er nochtans naar dorsten? Is er geen overblijfsel meer naar "de verkiezing van Gods genade" dat behouden zal worden? Ja. De Profeet Jeremia gaat tot hen een woord spreken, en dit woord lezen wij in ons tekstvers: "Zo zegt de Heere: Staat op de wegen en ziet toe".

In de eerste plaats handelen deze woorden over:

DE OPENING VAN ONZE OGEN

Waarom spreekt de Heere dit woord? Het klinkt als een bevel. Het is ook een bevel. Het is een roepstem Gods tot Zijn kerk, tot Zijn volk, welk woord de Heere bij monde van de profeet Jeremia tot haar spreekt.

De Sprake des Heeren: "Staat op de wegen en ziet toe". M. a. w. onderzoekt uw wegen. In die tijd was dat eveneens noodzakelijk, want wij lezen ook in de verzen 13 en 14:

"Want van hun kleinste af tot hun grootste toe toont een ieder van hen hebzucht, en van de profeet af tot de priester toe bedrijft een ieder van hen valsheid. En zij genezen de breuk der dochter mijns volks op het lichtst, zeggende: Vrede, vrede; doch er is geen vrede".

Het is heden ten dage nog zo. Nog wordt van vele kansels vernomen: Als U gedoopt bent en U gaat trouw naar de kerk, U geeft ieder het zijne, en gaat regelmatig naar het Avondmaal, dan komt alles wel in orde. Dit is een heling van de breuke op zijn lichtst. Waarom....? Omdat er niet meer gesproken wordt van het weder-

barende, ontdekkende, verlichtende werk van God de Heilige Geest. Die Geest neemt het uit het eigene van Christus om het Gods uitverkorenen te schenken. Die Geest is het, die Gods volk in alle waarheid leiden gaat, zodat zij met al deze dingen, nochtans grote verbondsbrekers worden. Zij worden degenen, die tegen God gezondigd hebben en zij zijn het, die geen acht geven op de woorden des Heeren, en zij gaan met dichte ogen over de aarde, niet ziende wat gezien dient te worden, nl. de weg des Heeren.

Ik weet dat wij deze tekst weer zodanig uit het verband kunnen lichten, dat het gevolg moet zijn een spreken uit het verbroken verbond der werken. Dit spreken leidt tot een stellen van: Kijk uit waar U terecht komt. Ziet toe op Uw wandel. Let op wat U hoort en wat U spreekt, dan dreigt er geen gevaar. Dat wordt echter hier niet bedoeld. Er wordt bedoeld: de opening der ogen, terwijl deze woorden worden gesproken tot een verblind volk. Deze woorden kunnen wij duidelijk lezen in ons teksthoofdstuk, terwijl wij tevens horen, dat een ieder zich wendt tot hen, die spreken van vrede. Maar Jeremia zegt: "Er is géén vrede". Wanneer is er geen vrede ? Wanneer wij onverzoend met een Drieënig God over de aarde gaan. Wanneer wij niet de vrede des harten kennen, dan gaan wij over de aarde, geteisterd door vele twijfelingen, in onrust en in onvrede,

Wij horen echter nu het onverbiddelijke woord der Waarheid: "Staat op de wegen en ziet toe". Wat moet de mens nu daaraan doen ? Anderzijds zult U zeggen, het is toch onzer roeping om dit te doen ? Zeker die roeping wordt ook verstaan door een volk, dat is opgestaan en is gaan toezien. Laten wij in dit verband echter niet vergeten, dat in het laatste gedeelte van ons tekstvers staat, dat het volk zegt: "Wij zullen daarin niet wandelen". Dit gedeelte heb ik er niet bijgenomen. Waarom niet vraagt U ? Dat heeft een reden, nl. omdat er toch een volk gevonden wordt, dat het wel doet, een volk dat wel gaat wandelen in de wegen des Heeren, en dat wel kennis krijgt aan het feit, dat zij ook behoren tot hen, die gezegd hebben: "Ik heb geen lust in de kennis van Uw Naam. Ik heb geen lust om te wandelen in Uw geboden. Ik heb geen lust om te gaan op de paden des Verbonds". Hoe moet dan toch uiteindelijk de oplossing gevonden worden ? Verzanden wij door dit te zeggen tenslotte niet in een geforceerde uitlegging ? Laten wij eerst eens luisteren naar de dichter van Psalm 119 (vers 9 berijmd).

"Doe bij uw knecht weldadigheid, o Heer,
Opdat ik leef uw woorden moog' bewaren,
En dat uw Geest mij ware wijsheid leer;
Mijn oog verlicht, de nevels op doe klaren;
Dat mijne ziel de wond'ren zie en eer;
Die in uw wet alom zich openbaren".

Zie hier het wonderlijke geheim van de verlichting der ogen: "Opdat uw Geest mij ware wijsheid leer". Dit is een beroep op de Drieënige God. Een beroep op het werk van de Heilige Geest, daar Die het alleen is, Die in alle waarheid leiden kan, en zal. Die Geest is het, Die dode zondaren levend maakt. Hij is het, Die het grote werk der wederbaring in ons leven voltrekt, dat behoort tot Zijn werk. Hij doet dit door het Woord. Hij gebruikt daartoe mensen, die dat Woord ver-

kondigen. Dit werk der verkondiging heeft God door alle eeuwen heen gelegd op de schouders van nietige en zondige mensenkinderen in zichzelf. Hij brengt dat geheimnisvolle werk tot stand, als gevolg waarvan de zondaar gaat roepen: "Doe bij uw knecht weldadigheid, o Heer". Wat is er dan gebeurd? Er is een behoefte aan die weldaad Gods gewerkt in het hart. Welke Adamiet is het, die aan zulk een weldaad behoefte heeft? Niet de godsdienstige mens. Ook niet de humanistische mens. Ook niet de beschaafde mens. Niemand is er die naar God vraagt en naar Zijne Sterkte. Er is niemand, die naar Hem vraagt, Die de psalmen geeft in de nacht.

Wij zijn van nature een weerbarstig volk. Onbesneden van oor is het zaad van Adam. Vanwege onze schandelijke overtreding in het Paradijs geldt dit voor het ganse nakomelingschap van Adam en Eva. Deze schandelijke afval van den Heere, t. w. onze naamloze diepe val in een drievoudige dood is de oorzaak van het niet-vragen naar de Heere. Toch komt de Heere met Zijn bevel. David wist ook, dat hij op de wegen des Heeren diende te staan, dat hij op die wegen moest toezien. Ook tot hem was het woord gesproken: "Ziet toe". Maar hij was achter het geheim: "Doe bij uw knecht weldadigheid, o Heer. . . . ." Wie dit vraagt, die weet wat de zondaar moet leren, die spreekt tot den Heere: Het is U bekend, ik wil niets, ik heb niets en ik kan niets.

U kunt opmerken, dat is maar gemakkelijk, zo preekt U een lijdelijkheidstheorie, m. a. w. dat wij maar lijdelijk moeten zijn. Ach ik heb nog nooit een mens ontmoet, die lijdelijk was. Bij mijzelf ontdek ik dit niet en ook niet bij een ander. Dit wil niet zeggen, dat er geen mensen zijn, die niet van deze toestand weten, deze lijdelijke ogenblikken niet kennen. Gelukkig door Gods genade worden wij in die lijdelijke ogenblikken gebracht waarin de mens roept: "O God, wees mij zondaar genadig".

Daar heb je nu een mens, die "lijdelijk" is in de juiste betekenis van het woord. Zulk een mens heeft verlangen gekregen naar het werk van de Drieënige God. Die mens acht de verlichting van zijn ogen noodzakelijk, opdat hij de wegen des levens mocht nazien. Zulken gaan toezien op wat de Heere van oude dagen af gewerkt heeft.

In het vervolg van de tekst lezen wij: "En vraagt naar de oude paden, waar toch de goede weg zij".

En de tweede plaats heeft de Sprake des Heeren betrekking op:

DE O'ERLEGGING VAN ONS VERSTAND

"Vraagt naar de oude paden". Waarom wordt er niet naar gevraagd? Omdat die oude paden, ook nog heden ten dage, als vuurvlammen tegen ons getuigen. De profeten, de apostelen en de vaders van de oude dag hebben van deze paden getuigd: Door genade alleen, door het geloof alleen, door het Woord alleen. Dit getuigenis is door alle eeuwen heen verdraaid geworden. Doch de Heere sprak tot dit volk: "Vraagt naar de oude paden". Later heeft de apostel Paulus hiervan ook gesproken. U leest dit in het U voorgelezen schriftgedeelte, Ef. 4 de verzen 14 en 15. :

"Opdat wij niet meer kinderen zouden zijn, die, als de vloed, bewogen en omgevoerd worden met alle wind der leer, door de bedriegerij der mensen, door arglistigheid om listiglijk tot dwaling te brengen, maar de waarheid betrachtende in liefde, alleszins zouden opwassen in Hem, die het hoofd is, namelijk Christus".

In deze woorden wordt gezegd, dat wij niet meer kinderen zouden zijn, die door allerlei wind van leer als het ware zouden worden omgedreven. Maar hier roept Paulus en in onze tekst de profeet het volk toe, dat het letten zou op wat in de oude dag gebeurd is.

Indien wij slechts een ogenblik letten op Abraham, Izaäk en Jacob, deze aartsvaders, die leefden in de oude dag, en bewandelden de oude paden. Laten wij op die wegen toezien en ons afvragen hoe zij deze paden bewandeld hebben. En dit hoe wordt ons verklaard in Hebr. 11. Zij hebben door het geloof gewandeld. Het geloof is een vaste grond der dingen die men hoopt en een bewijs van zaken die men niet ziet. Zo heeft Abraham gewandeld toen Gods stem tot hem doorklonk in Ur der Chaldeënen en is gegaan naar Kanaän, het land, dat de Heere hem wijzen zou. Hij hoopte en vertrouwde op de Onzienlijke, in de wetenschap, dat Hij het maken zou. Zo ook Izaäk. Hij heeft van toekomstige dingen gesproken in de zegening van zijn beide zonen, Jacob en Ezau. Hij heeft de eerstgeboorte zegen uitgesproken over het hoofd van Jacob, en het is vervuld, dat Jacob alleen wonen zou. Jacob die bevoorrecht zou worden door Hem, omdat hij was geliefd door de Heere. God had hem liefgehad met een eeuwige liefde. En het geldt tot in alle eeuwigheid, dat God geen ongerechtigheid in Zijn Jacob ziet en ook geen overtreding in Zijn Israël. Dit komt openbaar bij de Jabbok, waar Jacob worstelde met Hem, Die tot hem kwam in de nachtelijke ure. Op de vraag: "Laat Mij gaan", antwoordde Jacob, wetende en ervarende dat hij worstelingen Godes had: "Ik laat U niet gaan, tenzij Gij mij zegent". Welk een wonder. . . . Zijn ziel is daar gered geweest. Zo wordt de kerk des Heeren in de tijd gered. Zij zullen er iets van mogen ervaren, wat het zeggen wil, dat Jezus Christus en Dien gekruisigd, als de Scheidsman, de hand heeft gelegd op God en de mens. Op die twee partijen, die geen gemeenschap meer met elkander kunnen hebben; enerzijds omdat God toornet op de zonden en anderzijds de zondaar de Drieënige God haat. Deze "twee" worden door Hem verzoend, nl. door Christus Jezus de Heere. Ziehier de oude paden, zoals de Heere die geopenbaard heeft en waarvan de Heere gesproken heeft bij monde van Mozes en meerderen.

U zult misschien zeggen in verband met het woord: "Vraagt naar de oude paden, waar toch de goede weg zij", waar moeten wij dan tegenwoordig heen. Wij hebben hier op Sliedrecht al zoveel kerken, een kerk zo en een kerk zus. De een zegt: des Heeren Tempel is deze en de andere spreekt eveneens zo. Er zijn veel "kerkgenootschappen" in Nederland en wie weet hoeveel bewegingen in de wereld. De mens komt dan doorgaans met: Wie zal nu zeggen, wie er gelijk heeft, en dan meent men dat men al een hele knoop heeft dichtgehaald als men zulk een verstandige vraag doet. Zij schijnen zichzelf buitengewoon verstandig te vinden, als zij niet weten waar de Heere Zijn kudde legeret. Het feit, dat zij dit niet weten is gevolg van het niet hebben leren bidden met de dichter uit de 119de Psalm (17 vers):

"Leer mij, o Heer, den weg door U bepaald,
Dan zal ik dien ten einde toe bewaren.
Geef mij verstand, met godd'lijk licht bestraald,
Dan zal mijn oog op uwe wetten staren".

Wanneer dit gebed in ons leven gebeden wordt, wanneer de Geest der gebeden in ons vaardig wordt, dan is het niet zo moeilijk meer. Dan is het niet zo moeilijk om uit te vinden, waar die goede weg is. Dan geloven we het, dat God het is, die ons op die weg brengt. De Heere gaat de Zijnen toevoegen. Hij is het, die hen

plant in de voorhoven van het huis des Heeren. Er wordt zeer veel geschreven over de zuiverheid van het instituut der kerk. Zeer veel met betrekking tot de historische betrouwbaarheid van "een kerk", en over de geschiedenis van een bepaalde kerkgemeenschap, en helaas vergeet men vaak, dat alle vlees de weg verdorven heeft. Dat alle vlees voor den Heere als een wegwerpsel is, dat voor Hem niet kan bestaan. De Heere is hetzelfde, die Zijn volk uitleidt uit Babylon. Hij zal ze uitleiden uit de verschrikkelijke omleidingen en verleidingen des satans, en ze zal brengen onder de zuivere bediening van Woord en Sacrament. Welk een weldaad, wanneer wij dit geloven mogen, dat de woorden der Waarheid nog niet van ons geweken zijn en dat de Heere hiervoor zorg draagt van nu aan tot in alle eeuwigheid. Per slot van rekening is er maar één schriftuurlijk kerkbegrip, nl. dat er maar één kerk is, die God door alle eeuwen heen geliefd heeft en die Hij van vóór de grondlegging der wereld heeft verkoren tot Zijn erve, en dat het noodzakelijk is van deze kerk een levend lidmaat te zijn. Daar maakt een mens zich doorgaans niet zo druk over. Dat schijnt bij velen niet zo belangrijk te zijn, maar bij de zondaar komt dit op de eerste plaats. Als wij daarvan belijdenis mogen afleggen en wij hebben zo het ja-woord mogen uitspreken, dan zijn wij gelukkig. Dan belijden wij: "Ik geloof in Hem, die de goddelozen rechtvaardigd om niet", en dan bidden wij: "Geef mij verstand met Goddelijk licht bestraald".

Want hoe zijn de overleggingen van het verstand ? Zoals bij Israël ? Hebben wij geen lust om in de wegen des Heeren te wandelen en om naar Zijn woorden te horen. Ach wij kunnen zelf het verlangen niet maken om naar dat Woord te horen. Wie is het, die deze afhankelijkheid leert inleven ? Waar is de mens, die het gelooft en heeft ingeleefd: "Zonder Mij kunt gij niets doen". "Zonder Mij", nl. zonder die Koning der Koningen. Welk een allerzoetst geheim is het in de verborgen gemeenschap met den Heere te mogen ervaren, dat Hij het verstand verlicht en dat hij ons op de weg brengt, die leidt ten leven.

Voorts spreekt de tekst :

"Wandelt daarin".

In de derde plaats willen wij een ogenblik letten op:

DE VERNIEUWING VAN ONZE WANDEL

Wij lezen in het ons voorgelezen schriftgedeelte: "Daarom legt af de leugen, en

spreekt de waarheid een iegelijk met zijn naaste; want wij zijn elkanders leden". U zult nu opmerken, het laatste gedeelte van de tekst staat daar toch weer keihard-tegenover. Er staat immers: "Wij zullen daarin niet wandelen". Hoe moeten wij het nu verstaan, terwijl de Heere zegt: "Wandelt daarin". Wij worden hier grondig onderwezen. Voor eerst het bevel: "Wandelt daarin". Daarna het antwoord van het volk: "Wij zullen daarin niet wandelen". Laten wij het nu eens heel gewoon zeggen: Is het niet jammer, de Heere vraagt het zo dringend. Hij vraagt het zo vriendelijk, en nu zegt het volk wij doen het niet. Hoe moet dat nu. Wat moet er van des Heeren woord nu terecht komen. De mens laat, met eerbied gesproken, de God van hemel en aarde aan de deur staan. En dan krijgen we het.

Dan hoor je het van de kansels: O mens of je eens je knietjes mocht buigen, of je toch eens een keer mag komen luisteren; of je toch alstublieft niet in de kerkbank gaat zitten slapen, of je toch eens horen mocht wat God te zeggen heeft. En zo spreekt men maar door. Ik vind het een walgelijke godsdienst. Waarom ik het walgelijk vind. . . . ? Omdat, wanneer de Heere tot Zijn kerk gaat spreken, er geen enkele zondaar is, die zich kan verharden tegen Zijn Goddelijke Roeping, welke Hij door Zijn Heilige Geest in het hart weerklank doet vinden. Wij mensen, wij willen zo graag nog iets presteren, maar het hangt niet van ons af. Toen Hij ons voorbijging, toen zag Hij ons. Hoe zag Hij ons ? Vertreden in ons bloed. Zo ligt de mens er van nature bij, als een dode zondaar, als een verdorven mens. Als één die niet wil en kan geloven. Nimmer zal die zondaar willen komen tot die kennis van die gezegende Naam, omdat hij er geen lust in heeft. Alleen dan, wanneer die lust van 's Heeren wegen gewerkt wordt, dan leren wij zingen met de dichter van Psalm 119 :

"Doet mij op 't pad van uw geboden treën,
Schraag op dat spoor mijn wankelende gangen;
Daar strekt zich al mijn lust en liefde heen".

Dat is een groot wonder. Maar dit schijnt toch lijnrecht in te gaan tegen hetgeen ik eerst beweerde. Dat schijnt zo, toch "Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad". En die liefde is geen werk van ons, is geen maaksel van onszelf.

Wanneer de Heere spreekt: "Wandelt daarin", dan wandelen zij erin. Onherroepelijk staat dit vast. Hij voert ons op de verse en levende weg, welke voert naar het Heiligdom. Hij spreekt: "Ik zal maken, dat ze in Mijne wegen zullen wandelen". Mogelijk ziet U het nog niet duidelijk. Waarom spreekt de Heere in de tekst in de vorm van een bevel? Daarom, opdat zij tot de erkenning zouden komen, dat het Gods werk is. Dat zij zouden erkennen: Wij zijn goddeloze afhoereerders; wij zijn de verbrekers van het verbond. Wij zijn die wetschenders. Wij zijn vol van stinkende zonden en vol van ongerechtigheden. Och, lieve Heere, mocht het in Uw raad bestaan, dat Gij in ontferming op mij terneder zag. Nu nog zegt die hoogmoedige, goddeloze ellendeling: "Wij zullen daarin niet wandelen", daarom wordt hij verdoemd. Waarom wordt het overblijfsel der verkiezing naar Gods genade niet verdoemd ? Omdat dit volk in de tijd sterven gaat aan alles wat van zichzelf is. Het gaat sterven aan de mening nog iets te kunnen presteren, daar het weet,

dat het allemaal dode, ellendige, stinkende vruchten van Adam zijn, die voor den Heere niet kunnen bestaan. Nochtans zullen zij Hem vruchten dragen in de wandeling op die verse en levende weg, t.w. vruchten, die gewerkt worden door den Heilige Geest. In de diepste zin des woords zijn dat de vruchten, van dien Middelaar Gods en der mensen, de mens Christus Jezus. In de vernieuwing naar Zijn beeld komen deze vruchten openbaar. Kunnen wij het er hartroerend mee eens zijn, met wat het zeggen wil, door de vernederende en vertederende werking des Geestes daar gesteld te worden als boosdoeners. Dat wij gesteld zullen worden voor Zijn aangezicht als niet-willenden, als altijd-overtredenden, als immer-boelenden en als altijd-hoererenden met de Woorden onzes Gods. Wij zoeken altijd die weg in te slaan, die buiten die ene weg ligt, terwijl wij zo doende wandelen in de begeerten en lusten onzes vleeses. Of dit nu godsdienstig-of ongodsdienstig geschiedt, doet hier niet ter zake. Och, dat wij het eens met Augustinus leerden bidden: "Geef Heere, wat Gij eist".

Wij belijden dan gaarne: "Daar strekt zich al mijn lust en liefde heen".

Dat is nu de kern van alles, de liefde tot God. Als deze liefde gemist wordt, dan wordt alles gemist. Dat betoogt Paulus in zijn Zendbrief aan de Corinthiërs, en daarvan spreekt ook de Apostel Johannes: "De liefde is uit God, wandel in dezelve".

De zondaar leert bidden: "Doe mij op 't pad van uw geboden treën", doet Gij dat, o Heere.....

Dit is de taal van een zondaar, die geleerd heeft, dat hijzelf het pad niet houden kan. Wij lezen ook van iemand die spreekt :

"Mijn voeten waren in mijn leed,
Schier uitgeweken, en mijn treën,
Van 't spoor der godsvrucht uitgeleën".

Zo is het ook met U, die zoëven belijdenis gedaan hebt.

Wanneer U meent, dat Uzelf dit ja-woord kunt nakomen, gaat het onherroepelijk mis. Dan is het in deze ogenblikken, dat ik hier sta te preken met U al lang weer mis gegaan. Mocht het nu zo wezen in Uw hart: Heere, verheerlijkt Uw ja in mijn altoos doorsprekende vlees, dat neen zegt, en overwint het door Uw kracht.

Leer ons op Hem zien, die vol eer ten hemel is opgevaren en die de kerker (ons "vlees") met zich als buit meevoerde en Die Zijn strijd bekronen zag. Ons vlees moet er aan gans en al, daar het nergens voor deugt. Het is vijandschap tegen God. Dit gaat een ieder leren in wiens leven de genade Gods verheerlijkt wordt, dat nu alles wat in hen is, altijd afwijkt van het spoor in Gods geboden vervat. Wij hebben telkens weer van node: "Houdt Gij mijn beide handen met kracht omvat".

En tenslotte spreekt de Heere: "En zo zult gij rust vinden voor Uw ziel".

Ten laatste willen wij een ogenblik spreken aangaande :

DE RUST VAN ONZE ZIEL

Rust..... Wanneer is die er voor onrustige zondaren ? Wanneer wordt die rust alleen gevonden ? Als wij wandelen op die verse en levende weg, welke Hij, nl.

Christus, ons ingewijd heeft door het Voorhangsel, dat is door Zijn vlees. Hebr. 10. Dat is de weg naar het Heiligdom en God is het, die ons op die weg brengt. Misschien vraagt U waar is die weg? Deze weg wordt Gode zij dank heden U gepredikt. Hoort Hem, Die zegt: "Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven". Hij alleen is de weg. Wanneer wandelen wij in die weg? Wanneer wij Hem geloven, Hem alleen. Maar een mens kan toch niet geloven.....
Indien U dit gelooft, dat U niet kunt geloven, gelooft U de Heere, van Wien gesproken wordt in Psalm 68:

"Hij kan, en wil en zal in nood,
Zelfs bij het naad'ren van den dood,
Volkomen uitkomst geven".

Hoe geschiedt dit? Omdat de Heere, als de Borg, als de Middelaar, als het Hoofd van het Verbond der genade, zelf met Zijn eigen leven heeft ingestaan, dat de zegeningen en de beloften des Verbonds in het hart der Zijnen zouden worden gerealiseerd. Daar heeft Hij zichzelf voor overgegeven, dit is met het bloed van het Nieuwe Verbond verzegeld. Vandaar ook het troostvolle woord: "Ik wil en zij zullen" en "Niemand kan ze uit Mijne hand rukken". De gemeente wordt gebouwd op het ene, het onwankelbare fundament van onafwijsbare, nooit te doorgronden Vaderlijke, Goddelijke, eeuwige en borgtochtelijke liefde.

Wij zullen alles maar in één adem noemen, vanwege de beperktheid van de tijd, opdat U goed verstaat, wat ik hier bedoel. Het is dus liefde altemaal. Het is eenzijdige liefde Gods, welke over ons dode zondaren kwam en waarin zich de Heere over ons ontfermde.

Welk een zalige troost ligt er in de woorden: "Gij zult rust vinden voor Uwe zielen". Dit is wat de zondaar nodig heeft. Dit is wat wij missen buiten God. Buiten de Heere is er geen leven, maar een eeuwig zielsverderf. Wat hebben wij als arme, nare, ellendige zondaren buiten Hem, immers niets. Dan wacht ons de dood, dan liggen wij om het met het Doopsformulier te zeggen: Midden in de dood. Het leven buiten God is een gestadige dood. Och dat wij dit eenmaal getroost mogen verlaten. Wanneer verlaat de zondaar getroost dit Mesech en tranendal, wanneer hij wandelt op de oude paden, waarin hij de rust der ziel gevonden heeft. De rust, welke hem geschonken is uit loutere genade. Waar zullen wij die rust bekomen! Laten wij eerst een ogenblik luisteren naar wat de Koning spreekt in Matth. 11 : 28 - 29 :

"Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal U rust geven. Neemt Mijn juk op u, en leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart; en gij zult rust vinden voor uwe zielen".

Dit is de weg die zij gaan. De weg, die de Heere heeft uitgedacht en geopenbaard. De weg tot de rust, is de weg tot de Borg, tot de grote Rustaanbrenger, die Zijn volk de rust der ziele geeft. Bij Hem schuilen zij. Bij Hem vinden zij alles, om straks in het grote gericht te staan. Zijn rechtvaardigheid, Zijn heiligheid wordt de zondaar om niet geschonken. Het wordt geschonken aan een ieder, die in Hem gelooft als zijn enige Borg en Zaligmaker. Die trots alle vijand trots alle twijfel, trots al het bestookt worden van binnen, zich nochtan

op Hem, op die Heere, die spreekt: "Ik ben de Waarheid". Die zegt, dat Hij vermoeide en belaste zondaren rust zal geven. Wat is een vermoeide en belaste zondaar? Dat is een mens, die het met Israël zeggen moet: "Ik heb geen lust gehad om in die wegen te wandelen. Mijn vlees begeert tegen de wille Gods". Het is een zondaar, die de teisteringen van de driekoppige vijand in zijn leven heeft ervaren en leerde verstaan, dat alles er op uit is, om hem zo snel mogelijk in het verderf te storten. Daar is het ik op uit, daar is de duivel op uit en daar is de wereld op uit, nl. om de rust uit de ziel te roven.

Toen ik gistermiddag nog een ogenblik over deze tekst mediteerde, kwam het einde van wijlen mijn geliefde grootvader mij voor de aandacht. Het was vrijdagavond, 6 december 1946, vijf dagen voor hij stierf, de dag voor hij naar het ziekenhuis ging. De kinderen en enkele vrienden, ook Uw oude leraar, zaten bij zijn bed. Hij had vreselijk de hik en werd daar erg door geplaagd, zodat hij bijkans niets kon zeggen. Maar wat gebeurt er...? De hik houdt anderhalf uur op en hij kreeg gelegenheid zijn zwanenzang te zingen. In die ure heeft hij nog anderhalf uur gesproken in de kleine kring van zijn eigen kinderen en van degenen, die hem lief en dierbaar waren. Kostelijk was het begin van zijn afscheidswaarden: "Gij hebt veel goeds bij uwen knecht gedaan, hem naar Uw Woord gered uit al zijn noden". Voor de kinderen is het een onvergetelijke ure geweest. Hoe kan het anders, wanneer een moede pelgrim op zijn sterfbed gaat verkondigen, dat de Heere recht is en er in Hem geen onrecht is en voorts, hoe de Heere zijn ziel gered heeft uit alle noden, uit alle zwaarigheden, die hij onderzonden heeft. Hij heeft die kleine kring verhaald van de trouw des Heeren, van de wonderen Gods, die hij in zijn eigen leven ervaren had. Hij sprak van de uitreddingen zijner ziel. Allen waren diep onder de indruk en diep ontroerd, toen de oude man een enkele dag voor zijn dood, dit ontwijfelbaar getuigenis aflegde. Ik ben ervan overtuigd dat zij er allen iets van hebben mede ervaren, van wat het zeggen wil, toen tenslotte het einde van de rede kwam, met de woorden van Datheen, uit de 84ste Psalm :

"Want onze God is vriendelijk ende goed,
Een Zon en Schild tot ons behoed.
Die ons geeft eer ende genade".

Zie hier het einde van een zondaar, die rust gevonden had voor zijn ziel in zijn Borg en Zaligmaker, die hij jarenlang had mogen prediken aan een ieder, die het horen wilde, dat de goddelozen gerechtvaardigd worden om niet. De man, die predikte Jezus Christus en Dien gekruisigd. Zulk een wordt verguisd, vertrappt, maar bemind door hen, die het verstaan mochten in hun arme ziel, dat er geen andere weg is, dan door genade alleen. Hij is ontslapen en ingegaan in de rust, die er overblijft voor het volk van God. Wat een allerbegerenswaardig einde. "Want onze God is vriendelijk ende goed".

Ach er is zoveel godsdienst, waarin men spreekt over God en nooit kan er een vriendelijk en goed woord af. Men spreekt van rechten en plichten. Het is een zich moeten uiten in praat, daad en gewaad. Maar het werkelijke getuigenis:

Want onze God is vriendelijk ende goed" is van boven. Dan weet U er iets van, t. w. van het ondergaan in zulk een liefde voor zulke zondaren. Dan is er iets in Uw leven gebeurd. Dan hebt U gezongen:

"Uw goedheid, Heer, is hemelhoog,
Uw waarheid tot den wolkenboog,
Uw recht is als Gods bergen".

Dan bent U verslagen op het slagveld des Geestes. De pijl van de Ruiter op het witte paard heeft U dan getroffen, opdat U voor eeuwig behouden zou worden. Zeker een ziel kan vaak in duisternis wandelen, maar dat neemt niet weg, dat het bij tijden en ogenblikken ervaren wordt: Het onuitsprekelijk verlangen naar Hem, die hun ziele liefheeft.

Zij gaan met Christus buiten de legerplaats, Zijn smaadheid dragende. Daar vinden zij Hem. Waar heeft U Uw Heiland gevonden? Ik wil het anders zeggen: Waar heeft de Heere U gebracht, om iets van Zijn liefde te mogen ervaren? Waar is het pak der zonden van Uw schouders afgegleden? Waar is het gebeurd, dat God tot U sprak: "Ik zal niet meer op U toornen, noch op U schelden". Dat gebeurt enkel en alleen maar op Golgotha, waar de zondaar blik in het wonderlijke geheim der borgtochtelijke liefde. Daar ziet hij de deugden Gods verheerlijkt blinken in de offerande van Zijn lieve Zoon. Daar gaat men er iets van verstaan, dat het om onze zonden was, om onze schuld, om onze krankheid en om onze ongerechtigheid. Aan de voet van Calvaria's berg wordt er iets van beleefd:

"Hier wordt de rust geschonken,
Daar het vette van Zijn huis gesmaakt;
Een volle beek van wellust maakt,
Daar elk in liefde dronken".

AMEN.

DANKGEBED

ZINGEN :

Psalm 118 : 7

"De HEER is mij tot hulp en sterkte: Men hoort der vromentent weergalmen
Hij is mijn lied, mijn psalmgezing. Van hulp en heil, ons aangebracht..
Hij was het, die mijn heil bewerkte, Daar zingt men blij met dankb're psalmen:
Dies loof ik Hem mijn leven lang. Gods rechterhand doet grote kracht".

ZEGEN :

Verheft uw harten tot God en ontvangt de zegen des Heeren; opdat u heengaan zij in vrede:

De HEERE zegene u en behoede u;
De HEERE doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig;
De HEERE verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

AMEN.